

Eva Kotrčková: Ke kategorii pádu ve španělštině

(Posudek oponenta diplomové práce)

Diplomová práce si klade za cíl posoudit existenci kategorie pádu ve španělštině. Vychází z poměrně rozsáhlé obecně lingvistické literatury a některé její závěry se snaží aplikovat na situaci ve španělštině. Zabývá se jednak zbytky pádové flexe v současné španělštině, jednak možnostmi chápat jako pád i takové případy, kde není kategorie pádu vyjádřena morfologicky, tj. afixy, ale jinak (to je pochopitelné: pokud za pád budeme považovat pouze pád morfologický, španělština by neskýtala pro práci podobného druhu dostatek materiálu).

Práce má velmi široký záběr v části obecně lingvistické i v části hispanistické. V úvodní kapitole autorka zkoumá existující definice pádů a zmiňuje – někdy dosti podrobně – i některé významné obecně lingvistické systémové interpretace pádů (např. systém Jakobsonův). Druhá kapitola stručně popisuje přechod od latinské pádové flexe ke stavu v současných románských jazycích: autorku pochopitelně nejvíce zajímá španělština. Jádro práce, totiž popis problematiky ve španělštině, zahrnuje podkapitoly, jež vyplývají z logiky věci: zamyšlení nad existencí pádu u španělského substantiva a popis pádů u zájmen, zaměřený samozřejmě především na ta zájmena, kde můžeme najít zbytky pádové flexe (s touto tematikou jsou propojena i témata další, totiž leismus, loismus a laismus a rekce u valenčních slov, zejména sloves). Kapitola závěrečná pak shrnuje to nejpodstatnější z celé práce. Diplomová práce navíc obsahuje 6 příloh; část z nich v přehledných tabulkách shrnuje některá dílčí témata celé práce, další stručně charakterizuje španělštinu z typologického hlediska a poslední přináší jazykový materiál získaný z korpusu CREA a utříděný v souladu s autorčinými závěry.

Z povahy tématu vyplývá, že nejdůležitější otázkou k zodpovězení je, zda uznáváme existenci pádů ve španělštině; a jestliže ano, jaké konkrétní pády tam nalzáme. Autorka se přiklání k těm autorům, kteří s pády počítají, a v souladu s přístupem Bohumila Zavadila vymezuje vedle tradičně vydělovaných pádů (nominativ, genitiv, dativ, akuzativ, vokativ) také objektiv a cirkumstantiv. Toto řešení je legitimní, ale pochopitelně nikoli definitivní: sama autorka uvádí některé podstatné argumenty proti existenci pádu ve španělštině (promítání stavu v jiném jazyce – latině, rodném jazyce příslušného autora apod. – do španělštiny, obtížnost vymezení množství a druhu pádů apod.). Je však třeba zdůraznit, že autorka uvádí všechny podstatné argumenty pro a proti, takže její závěry rozhodně nejsou nahodilé a nemotivované.

Jak již bylo řečeno, úvodní obecně lingvistická kapitola je poměrně rozsáhlá. Chtěl bych ocenit, že autorka prostudovala značné množství obecně lingvistické literatury a snaží se ho co nejsrozumitelněji vyložit, přesto bych řekl, že vzhledem k složitosti celé věci někdy nutně dochází k jistým zjednodušením; navíc se mi zdá, že občas se tyto obecné výklady vzdalují od hlavního tématu a že souvislost s výklady v hlavní, totiž hispanistické kapitole, je nejasná.

S tím souvisí i to, co považuji za největší problém práce: zdá se mi, že se autorka snaží vyrovnat s příliš mnoha tématy: přečetla ledacos o obecné teorii pádu, o vývoji od latiny ke španělštině, zná celé rozsáhlé kapitoly z GDLE – reduplikace, dativy, pádový systém u zájmen včetně jeho místních variant, leismus, loismus a laxismus, slovesná rekce atd. – zmiňuje i některé podstatné závěry typologické. Důsledkem je nejenom to, že práce ubíhá do příliš mnoha stran, ale nutně také skutečnost, že některé výklady jsou zjednodušené (mám na mysli například pasáže o předmětu u sloves typu *encantar*, *ayudar*, „verbos de afección psíquica“, o referenčním systému španělských zájmen a o variantách tohoto systému v různých oblastech apod.). Je to pochopitelné: autorka, jak sama uvádí, vychází v těchto pasážích především z výkladů v GDLE; v této gramatice jsou ale analýze těchto jevů věnovány desítky stránek – vyplývá z nich mj., o jak složité a nejednoznačné jevy se jedná. Snaha alespoň zmínit vše, co nalezla v sekundární literatuře, navíc někdy vede k tomu, že je vedle zásadních a objevných analýz věnována pozornost i zdrojům, jež jsou svou kvalitou o několik pater níž (A. Pavličková). Touto poznámkou nechci říci, že by autorčin výklad byl neorganický; nikoli, je poučený a v rámci možností strukturovaný – jen se mi zdá, že není v lidských silách na takto malé ploše obsáhnout tolik témat. Doložit to ostatně může i „typologická“ příloha – výklad je opět na malé ploše pojat poměrně široce, a proto pro neinformovaného čtenáře poněkud nejasně.

Závěrem ještě několik poznámek a námětů k obhajobě:

- Jednou z editorek GDLE je Violeta Demonte Barreto, nikoli Barret. V citacích z této gramatiky navíc nejsou vůbec uváděni skuteční autoři daných kapitol, nýbrž jen editoři.
- Autorka se mj. zabývá reduplikací. Co soudí o evidentním šíření reduplikace nepovinné, tj. takové, kde nepřízvučné zájmeno z povahy věci nemusí být? Může mít tento jev vliv na chápání existence pádu ve španělštině?
- Autorka dokládá výrazné změny, ke kterým u některých mluvčích dochází v systému zájmen (leismus apod.). Nejsou tyto změny – které někteří autoři charakterizují jako završení rozkladu původního systému – další fází typologické proměny a neměly by být vzaty v úvahu při přemýšlení o pádu ve španělštině?

Ještě bych chtěl ocenit autorčinu snahu o ucelenost, přehlednost a srozumitelnost výkladu – nezapře své pedagogické zkušenosti. Práce je velmi poctivá a důkladná rovněž po formální stránce, jen by snad bylo možné používat celou sadu španělských grafických znaků (*¿, ¡*).

Celkově práci považuji za velmi pečlivě a poctivě připravenou a plně ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 19. září 2006

PhDr. Petr Čermák, PhD.

